

Svet
Evropske unije

Bruselj, 28. november 2022
(OR. en)

14981/22

**Medinstitucionalna zadeva:
2022/0206(NLE)**

**EDUC 393
JEUN 170
SOC 634
EMPL 436**

IZID POSVETOVANJA

Pošiljatelj:	Generalni sekretariat Sveta
Prejemnik:	delegacije
Št. predh. dok.:	13961/22
Zadeva:	Priporočilo Sveta o poteh do uspeha v šoli in nadomestitvi Priporočila Sveta z dne 28. junija 2011 o politikah za zmanjševanje osipa

V prilogi vam pošiljamo navedeno priporočilo Sveta, ki ga je Svet za izobraževanje, mladino, kulturo in šport sprejel na seji 28. in 29. novembra 2022.

Priporočilo Sveta o poteh do uspeha v šoli in nadomestitvi Priporočila Sveta z dne 28. junija 2011 o politikah za zmanjševanje osipa

(Besedilo velja za EGP)

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti členov 165 in 166 Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

ob upoštevanju naslednjega:

1. V prvem in enajstem načelu evropskega stebra socialnih pravic¹ je poudarjen pomen zagotavljanja kakovostnega in vključujočega izobraževanja za vse že od malih nog. Učinkovito izvajanje teh načel je odvisno od odločnosti in ukrepanja držav članic. Ukrepi na ravni EU lahko dopolnjujejo nacionalne ukrepe in Komisija je svoj prispevek predstavila v akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic².
2. Evropska komisija je 30. septembra 2020 objavila sporočilo o uresničitvi evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025³, v katerem je kot ena od njegovih šestih razsežnosti navedeno vključevanje. Svet je 18. februarja 2021 odobril Resolucijo Sveta o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora in širše (2021–2030)⁴, v kateri je kot prva strateška prednostna naloga opredeljen cilj izboljšanja kakovosti, pravičnosti, vključenosti in vsesplošnega uspeha pri izobraževanju in usposabljanju.

¹ UL C 428, 13.12.2017, str. 10.

² Dok. COM(2021) 102 final.

³ Dok. COM(2020) 625 final.

⁴ UL C 66, 26.2.2021, str. 1.

3. Cilj evropskega leta mladih 2022⁵ je vključevanje in opolnomočenje mladih pri oblikovanju njihove in evropske prihodnosti, pri čemer jim bo ponujen več priložnosti za sodelovanje pri odločitvah, ki vplivajo na njihovo življenje.
4. V poročilu o končnem izidu Konference o prihodnosti Evrope državljani in državljanke Evropsko unijo in njene države članice pozivajo, naj do leta 2025 oblikuje vključujoč evropski izobraževalni prostor, kjer bodo imeli vsi državljani in državljanke, tudi tisti, ki živijo na podeželskih in oddaljenih območjih, enak dostop do kakovostnega izobraževanja in vseživljenjskega učenja⁶. V sporočilu Komisije iz leta 2020 sta vključevanje in enakost spolov opredeljena kot ključna razsežnost evropskega izobraževalnega prostora, ki naj bi bil uresničen do leta 2025, vključuje pa tudi poziv, da bi učne izide obravnavali ločeno od socialno-ekonomskega statusa. Svet je soglašal, da bi moral biti do leta 2030 delež petnajstletnikov s slabimi dosežki pri branju, matematiki in naravoslovju manjši od 15 %, in se zavezal zmanjšanju deleža učencev, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, na manj kot 9 %.
5. Čeprav se je delež učencev, ki zgodaj opustijo šolanje, na ravni EU znatno izboljšal, saj se je v obdobju 2010–2021 zmanjšal za 3,9 odstotne točke, mnogi učenci še vedno prezgodaj prekinejo izobraževanje. Delež učencev, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, je leta 2021 v EU v povprečju znašal 9,7 %, kar je tik pod ciljem iz okvira ET 2020 na ravni EU, ki je bil za leto 2020 določen na 10 %. Vseeno več kot 3,2 milijona mladih v EU (18–24 let) zgodaj opusti izobraževanje in usposabljanje. Med državami in znotraj njih še vedno obstajajo znatne razlike, pri čemer se še naprej pojavljajo neenakosti med posameznimi skupinami (manj uspešni so npr. migranti, mladi moški, etnične manjšine, kot so Romi, ter mladi na podeželskih in oddaljenih območjih).

⁵ Sklep (EU) 2021/2316 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. decembra 2021 o evropskem letu mladih (2022) (UL L 462, 28.12.2021, str. 1).

⁶ *Konferenca o prihodnosti Evrope – Poročilo o končnem izidu*, maj 2022, predlog 46 (str. 88).

6. Rezultati Programa mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) organizacije OECD za leto 2018 razkrivajo trend porasta števila učencev s slabimi dosežki pri temeljnih spretnostih v obdobju 2009–2018. Danes še vedno vsak peti petnajstletni Evropejec oziroma Evropejka nima zadostnih bralnih, matematičnih ali naravoslovnih kompetenc. Poleg tega rezultati mednarodne raziskave računalniške in informacijske pismenosti (ICILS) iz leta 2018 kažejo, da petina mladih v EU nima osnovnih digitalnih spretnosti, hkrati pa razkrivajo tudi velike razlike v uspešnosti glede na socialno-ekonomski status, kar predstavlja nevarnost za poglobitev digitalne vrzeli⁷.
7. Podatki potrjujejo, da je socialno-ekonomsko ozadje najmočnejši napovedovalec učnih izidov. Med tistimi, ki opustijo izobraževanje in usposabljanje brez dosežene višje sekundarne izobrazbe, je v večini držav EU nadpovprečno veliko tistih s prikrajšanim ozadjem. Raziskava PISA 2018 je razkrila, da je delež učencev s podpovprečnimi dosežki pri bralni pismenosti v večini držav EU veliko večji v spodnji četrtini indeksa ekonomskega, socialnega in kulturnega statusa (ESKS) kot v zgornji četrtini; v nekaterih državah EU ta razlika presega 40 odstotnih točk. V strokovni literaturi je potrjeno, da imajo učenci iz socialno-ekonomsko prikrajšanih ozadij pogosto več težav pri razvoju učnih in jezikovnih spretnosti. Pogosteje kažejo vedenjske težave, povezane z učenjem, so manj motivirani za učenje, prej opustijo izobraževanje in usposabljanje, prav tako pa ju opustijo z nižjimi kvalifikacijami in nezadostnimi kompetencami za polno participacijo v družbi.

⁷ Čeprav naj bi digitalne spretnosti spadale med osnovne spretnosti, v tem priporočilu niso izrecno obravnavane, saj so že v središču drugih pobud, kot je akcijski načrt za digitalno izobraževanje.

8. V zadnjih letih so države članice v svoje sisteme izobraževanja in usposabljanja vključile veliko šoloobveznih migrantov iz tretjih držav (vključno z begunci⁸), pri čemer imajo nekateri od njih zelo nizko raven osnovnih spretnosti. Dodatni izzivi se pojavljajo v zvezi z osebami, ki bežijo pred vojno v Ukrajini, med katerimi je velik delež šoloobveznih otrok, ki potrebujejo ciljno usmerjeno učno podporo (vključno z učenjem učnega jezika) in psihosocialno podporo.
9. Raziskavi PISA iz let 2015 in 2018 sta osvetlili tudi vse ohlapnejši občutek pripadnosti učencev v šoli ter široko razširjeno in vse pogostejše ustrahovanje/kibernetsko nadlegovanje. V raziskavah je poudarjen pomen čustvene, socialne in telesne dobrobiti v šolah za povečanje možnosti otrok in mladih za uspeh v izobraževanju in življenju. Raziskave potrjujejo, da imajo težave v duševnem zdravju ter nasilje in ustrahovanje, rasizem, ksenofobija ter druge oblike nestrpnosti in diskriminacije pogubne posledice za čustveno dobrobit in učne izide otrok in mladih. Poleg tega kažejo, da so prikrajšane skupine bolj izpostavljene ustrahovanju in da imajo učenci iz šol v socialno-ekonomsko prikrajšanih okoljih ohlapnejši občutek pripadnosti kot njihovi premožnejši vrstniki.
10. Zaradi pandemije COVID-19 je obravnavanje teh izzivov še pomembnejše. Več študij kaže, da se je morda med krizo povečala verjetnost, da bodo učeči se, pri katerih obstaja tveganje prekinitve šolanja, šolanje dejansko opustili ter da ima kriza na splošno škodljive posledice za duševno zdravje in dobrobit učečih se⁹.

⁸ Izraz „begunec“ se v tem dokumentu uporablja v širšem političnem smislu in ne v skladu z opredelitvijo iz Ženevske konvencije in pravnim redom EU na področju azila.

⁹ Glej na primer: Koehler, C., Psacharopoulos, G., in Van der Graaf, L., *The impact of COVID-19 on the education of disadvantaged children and the socio-economic consequences thereof* (Vpliv pandemije COVID-19 na izobraževanje otrok iz prikrajšanih okolij in njegove socialno-ekonomske posledice), poročilo NESET-EENEE, Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2022; Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje, mladino, šport in kulturo, *Impacts of COVID-19 on school education* (Vplivi pandemije COVID-19 na šolsko izobraževanje), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2022; Blaskó, Z., da Costa, P., in Schnepf, S. V., *Learning Loss and Educational Inequalities in Europe: Mapping the Potential Consequences of the COVID-19 Crisis* (Izgube pri učenju in neenakosti v izobraževanju v Evropi – Evidentiranje potencialnih posledic krize zaradi COVID-19), dokument za razpravo inštituta IZA št. 14298, Bonn, 2021.

11. Svet je leta 2011 sprejel priporočilo o politikah za zmanjševanje osipa¹⁰. Na evropski in nacionalni ravni je bilo za izvajanje priporočila opravljenega veliko dela, zlasti z vzajemnim učenjem in izmenjavami dobrih praks med državami članicami v okviru ET 2020 za evropsko sodelovanje na področju politike izobraževanja in usposabljanja. Na spletu so prek evropske zbirke orodij za šole in zbirke orodij centra Cedefop za poklicno izobraževanje in usposabljanje na voljo najrazličnejši viri, primeri uspešnih ukrepov in referenčna gradiva za obravnavanje zgodnjega opuščanja šolanja. Neodvisna ocena izvajanja priporočila, objavljena leta 2019¹¹, jasno kaže, da sta to priporočilo in spremljajoči nabor orodij politike EU spodbudila transformacije v okviru ustanov in politik za izobraževanje in usposabljanje ter pripomogla k zmanjšanju zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja. V njej so poleg tega poudarjena področja, na katerih je potrebno nadaljnje delo.
12. S programom Erasmus+ je bilo podprtih več transnacionalnih projektov o vključevanju v različnih sektorjih izobraževanja, ki so obravnavali poduspešnost ter zgodnje opuščanje izobraževanja in usposabljanja. V obdobju 2021–2027 je inkluzija ena od glavnih prednostnih nalog programa Erasmus+. Program vključuje tudi posebno prednostno nalogo politike za preprečevanje prikrajšanosti pri učenju, zgodnjega opuščanja šolanja in slabega obvladovanja temeljnih spretnosti, kar deležnikom omogoča financiranje v okviru programa Erasmus+ za izvajanje priporočil glede politik.

¹⁰ UL C 191, 1.7.2011, str. 1.

¹¹ Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje, mladino, šport in kulturo (2019), Donlevy, V., Day, L., Andriescu, M., Downes, P., *Assessment of the implementation of the 2011 Council Recommendation on policies to reduce early school leaving: final report* (Ocena izvajanja Priporočila Sveta iz leta 2011 o politikah za zmanjševanje osipa: končno poročilo), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2019.

13. V okviru evropskih strukturnih in investicijskih skladov (ESI) za obdobje 2014–2020 so bile mobilizirane znatne naložbe za preprečevanje zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja v podporo številnim obsežnim projektom v skladu s priporočilom Sveta iz leta 2011. Evropski socialni sklad plus podpira posameznike in posameznice, regije in države članice, ki se srečujejo s posebnimi izzivi – od okrevanja po pandemiji COVID-19 do izpolnjevanja ciljev EU na področju podnebja, zaposlovanja, socialne vključenosti in izobraževanja. Uporaba skladov ESI in skladov kohezijske politike za obdobje 2021–2027 med drugim temelji na specifičnih priporočilih za države, izdanih v okviru evropskega semestra.
14. Instrument za tehnično podporo državam članicam omogoča, da na zahtevo prejmejo podporo za prilagojene reforme na različnih področjih, kot so izboljšanje učnih rezultatov pri otrocih, izboljšanje vzgoje in varstva predšolskih otrok, določitev nacionalnih strategij in akcijskih načrtov za obravnavanje in preprečevanje zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja, razvoj orodij za podporo zaposlovanju in strokovnemu razvoju učiteljev ali priprava in izvajanje reforme učnih načrtov. Več držav članic je Instrument za tehnično podporo in njegov predhodnik, tj. program za podporo strukturnim reformam, uporabilo za podporo reformam v zvezi s preprečevanjem zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja, zlasti kar zadeva otroke z ranljivim ozadjem.
15. Otroci in mladostniki za doseganje pozitivnih rezultatov v šoli in življenju potrebujejo uravnotežen nabor kognitivnih, družbenih in čustvenih kompetenc. V priporočilu Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje¹² so opredeljene „osebnostna, družbena in učna kompetenca“. Vključuje sposobnost soočati se z negotovostjo in kompleksnostjo, vzdrževati lastno fizično in čustveno dobro počutje, ohranjati fizično in duševno zdravje, razviti sodelujoče in pozitivne odnose, živeti zdravo, v prihodnost usmerjeno življenje ter obvladovati spore v kontekstu vključevanja in podpiranja.

¹² UL C 189, 4.6.2018, str. 1.

16. V Sklepih Sveta o pravičnosti in vključenosti v izobraževanju in usposabljanju za spodbujanje učnega uspeha za vse¹³ so države članice pozvane, naj izvajajo ukrepe izobraževalne politike in po potrebi nadaljujejo reforme sistemov izobraževanja in usposabljanja ter pri tem upoštevajo celoten spekter izobraževanja in usposabljanja v okviru celovitega institucionalnega pristopa, da bi okrepili enake možnosti in vključenost ter spodbujali učni uspeh na vseh ravneh in v vseh vrstah izobraževanja in usposabljanja.
17. V Sklepih Sveta o evropskih učiteljih in mentorjih za prihodnost¹⁴ se priznava, da so učitelji, mentorji in vodstveni delavci šol nepogrešljivo gibalno izobraževanja in usposabljanja, hkrati pa se poudarja, da je treba nujno razvijati in posodabljati njihove kompetence. V sporočilu o evropskem izobraževalnem prostoru in resoluciji Sveta se priznava ključna vloga učiteljev in mentorjev.
18. V priporočilu Sveta z dne 22. maja 2019 o visokokakovostnih sistemih vzgoje in varstva predšolskih otrok¹⁵ je poudarjeno, da dostop do kakovostnih storitev predšolske vzgoje in varstva za vse otroke pripomore k njihovemu zdravemu razvoju in učenemu uspehu ter pomaga zmanjševati socialne neenakosti in razlike v kompetencah med otroki iz različnih socialno-ekonomskih okolij.
19. V Priporočilu Sveta z dne 29. novembra 2021 o pristopih kombiniranega učenja za visokokakovostno in vključujoče primarno in sekundarno izobraževanje¹⁶ se spodbujajo pristopi kombiniranega učenja, ki kombinirajo okolja učenja v šolskih prostorih in okolja učenja na daljavo, pa tudi digitalna in nedigitalna učna orodja, da bi se oblikovali odpornejši in bolj vključujoči sistemi izobraževanja in usposabljanja. Take prakse omogočajo diverzificirane in diferencirane pristope in orodja za boljšo podporo vsem učencem, zlasti tistim s posebnimi potrebami ali tistim iz prikrajšanih skupin, in povečanje njihove motivacije za učenje.

¹³ UL C 221, 10.6.2021, str. 3.

¹⁴ UL C 193, 9.6.2020, str. 11.

¹⁵ UL C 189, 5.6.2019, str. 4.

¹⁶ UL C 504, 14.12.2021, str. 21.

20. V programu znanj in spretnosti za Evropo¹⁷ so opredeljeni ukrepi za okrepitev trajnostne konkurenčnosti, povečanje odpornosti za odzivanje na krize ter pomoč posameznikom in podjetjem pri razvoju ustreznih znanj in spretnosti na podlagi izkušenj, pridobljenih med pandemijo COVID-19. V Priporočilu Sveta z dne 24. novembra 2020 o poklicnem izobraževanju in usposabljanju (PIU) za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost¹⁸ je predlagana prenovljena vizija EU glede PIU, ki ima ključno vlogo pri preprečevanju in odpravljanju zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja ter spodbujanju enakih možnosti.
21. V akcijskem načrtu za digitalno izobraževanje¹⁹ so predstavljeni ukrepi za krepitev digitalnih spretnosti in kompetenc za digitalno preobrazbo, da noben učeči se ne bo zapostavljen in da bodo imeli diplomanti kompetence, ki so potrebne na trgu dela. V njem so predvideni razvoj skupnih smernic za učitelje in druge strokovne delavce v vzgoji in izobraževanju za spodbujanje digitalne pismenosti in boj proti dezinformacijam, posodobitev evropskega okvira digitalnih kompetenc ter predlog priporočila Sveta za izboljšanje zagotavljanja digitalnih spretnosti v izobraževanju in usposabljanju. Hkrati se spodbuja k prizadevanjem za odpravo razlik med spoloma na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike.
22. V Priporočilu Sveta (EU) 2021/1004 z dne 14. junija 2021 o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke²⁰ so države članice pozvane, naj pomoči potrebnim otrokom (tj. otrokom, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, zlasti Romom) zagotovijo učinkovit in brezplačen dostop do izobraževanja in šolskih dejavnosti. V strategiji EU o otrokovih pravicah²¹ se poziva k vzpostavitvi vključujočega in kakovostnega izobraževanja. V novi evropski strategiji za boljši internet za otroke (BIK+)²² se poziva k oblikovanju digitalnega okolja, v katerem bodo otroci zaščiteni, opolnomočeni in spoštovani, in poudarja, da bi morali imeti otroci v ranljivem položaju enake možnosti za izkoriščanje priložnosti digitalnega desetletja.

¹⁷ Dok. COM(2020) 274 final.

¹⁸ UL C 417, 2.12.2020, str. 1.

¹⁹ Dok. COM(2020) 624 final.

²⁰ UL L 223, 22.6.2021, str. 14.

²¹ Dok. COM(2021) 142 final.

²² Dok. COM(2022) 212 final.

23. V novi generaciji strategij EU za enakost in okvirov politike vključevanja, sprejetih v letih 2020 in 2021²³, je močan poudarek namenjen spodbujanju pravičnosti in vključevanja ter boju proti diskriminaciji v izobraževanju s ciljno usmerjeno podporo za najbolj prikrajšane in tiste, pri katerih je najbolj prisotno tveganje diskriminacije.
24. V priporočilu Sveta z dne 30. oktobra 2020 o Mostu do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade in nadomestitvi Priporočila Sveta z dne 22. aprila 2013 o vzpostavitvi jamstva za mladino²⁴ se priporočata pomoč mladim pri vračanju v izobraževanje in usposabljanje z diverzifikacijo ponudbe nadaljnjega izobraževanja ter po potrebi zagotavljanje vrednotenja neformalnega in priložnostnega učenja. Poleg tega pobuda ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve – zastavi si cilj, nauči se, obvladaj, dosezi) pomaga prikrajšanim mladim v starosti od 18 do 30 let, ki niso zaposleni in se ne izobražujejo ali usposabljujejo (NEET), pri iskanju poti na trg dela v domači državi, in sicer s kombiniranjem podpore za izobraževanje, poklicno usposabljanje ali zaposlitev in delovno prakso v drugi državi članici EU s ciljem izboljšanja njihovih spretnosti, znanja in izkušenj.
25. Spričo izkušenj, pridobljenih z izvajanjem priporočila Sveta iz leta 2011, novih spoznanj na podlagi raziskav ter posvetovanj z deležniki je nujen širši, bolj vključujoč in sistemski pristop k uspehu v šoli, pri čemer je treba sočasno obravnavati cilj na ravni EU glede temeljnih spretnosti ter cilj glede zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja, obenem pa v celoti vključiti razsežnost dobrobiti. Tak pristop bi moral zagotoviti razvoj kompetenc, potrebnih za uspeh v izobraževanju in življenju, hkrati pa privedi do smiselnih učnih izkušenj, zavzetosti, širše participacije v skupnosti ter prehoda v stabilno odraslost in aktivno državljanstvo.

²³ Strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025 (2020), akcijski načrt EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025 (2020), strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov (2020) in z njim povezano priporočilo Sveta (2021), strategija za enakost LGBTIQ oseb za obdobje 2020–2025 (2020), akcijski načrt za integracijo in vključevanje za obdobje 2021–2027 (2020), strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030 (2021) ter strategija EU za boj proti antisemitizmu in negovanje judovskega življenja za obdobje 2021–2030 (2021).

²⁴ UL C 372, 4.11.2020, str. 1.

26. Cilja zmanjševanja poduspešnosti in zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja ter spodbujanja uspeha v šoli morajo sistematično obravnavati države članice v vsej EU. Na sistemski ravni so za zagotavljanje usklajene podpore otrokom, mladim in njihovim družinam potrebni usklajenost ukrepov politike, usklajevanje z drugimi ustreznimi področji politike (kot so mladina, zdravje, kultura, socialne storitve, zaposlovanje, stanovanjska politika, pravosodje, migracije in integracija) ter učinkovito sodelovanje med različnimi akterji na vseh ravneh (nacionalni, regionalni, lokalni in šolski). Hkrati bi bilo treba na ravni šol v skladu z nacionalnimi okoliščinami spodbujati vsešolske pristope, v katere bi bili vključeni vsa področja dejavnosti (poučevanje in učenje, načrtovanje in upravljanje itd.) in vsi ključni akterji (učenci se, vodstveni delavci šol, učiteljsko in drugo osebje, starši in družine ter lokalne in širše skupnosti)²⁵.
27. V tem priporočilu Sveta se v celoti spoštujeta načeli subsidiarnosti in sorazmernosti –

²⁵ Glej opredelitev v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2022) 176 final.

DRŽAVAM ČLANICAM PRIPOROČA, NAJ:

1. do leta 2025 na ustrezni ravni razvijejo ali po potrebi še okrepijo **integrirano in celovito strategijo²⁶ za uspeh v šoli** v skladu s strukturo svojih sistemov izobraževanja in usposabljanja, da bi čim bolj zmanjšali učinke socialno-ekonomskega statusa na rezultate izobraževanja in usposabljanja, spodbujali vključevanje v izobraževanju in usposabljanju ter še zmanjšali zgodnje opuščanje izobraževanja in usposabljanja kot tudi poduspešnost pri osnovnih spretnostih, pri tem pa upoštevali različne ukrepe, predstavljene v okviru politike v Prilogi. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti dobrobiti v šoli kot ključnemu elementu uspeha v šoli. Taka strategija bi morala vključevati **preventivne, intervencijske in kompenzacijske** ukrepe (vključno z ukrepi, ponujenimi v okviru okrepljenega jamstva za mlade²⁷), **temeljiti na dokazih** ter **splošne ukrepe kombinirati s ciljno usmerjenimi in/ali individualiziranimi ukrepi** za učeče se, ki potrebujejo dodatno pozornost in podporo v vključujočih okoljih (kot so, odvisno od nacionalnih okoliščin, učeči se iz socialno-ekonomsko prikrajšanega, migrantskega, begunskega ali romskega okolja, tisti z vidnimi ali nevidnimi invalidnostmi, tisti s posebnimi izobraževalnimi potrebami ali duševnimi težavami ter tisti, ki živijo na izoliranih, otoških ali oddaljenih območjih, kot so najbolj oddaljene regije EU). Temeljiti bi morala tudi na strukturiranem **sodelovanju** med akterji, ki predstavljajo različna področja politike, ravni upravljanja ter ravni izobraževanja in usposabljanja, morala bi biti upravičena do ustreznega **financiranja**, prav tako pa bi jo moral spremljati jasen načrt **izvajanja in ocenjevanja**;

²⁶ Taka strategija se lahko vključi v ustrezne nacionalne strateške dokumente.

²⁷ Priporočilo Sveta z dne 30. oktobra 2020 o Mostu do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade in nadomestitvi Priporočila Sveta z dne 22. aprila 2013 o vzpostavitvi jamstva za mladino (UL C 372, 4.11.2020, str. 1).

2. razvijejo ali po potrebi še okrepijo sisteme za zbiranje in spremljanje podatkov na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, ki omogočajo sistematično zbiranje kvantitativnih in kvalitativnih podatkov o učečih se in o dejavnikih, ki vplivajo na učne rezultate, zlasti socialno-ekonomsko okolje. Ti sistemi morajo spoštovati varstvo osebnih podatkov in biti skladni z nacionalno zakonodajo. Kolikor je to mogoče, bi morali zagotavljati, da so razčlenjeni podatki in informacije o najrazličnejših vidikih (tudi mnenjih samih učencev) na voljo na različnih ravneh politike ter se uporabljajo (če je to primerno, v anonimizirani obliki) za analizo, preprečevanje in zgodnjo intervencijo ter zasnovo politik, pa tudi za usmerjanje, spremljanje in ocenjevanje zgoraj navedenih strategij;
3. v okviru integrirane in celovite strategije v skladu ter v skladu z nacionalnimi okoliščinami kombinirajo preventivne, intervencijske in kompenzacijske ukrepe, kot so tisti, predlagani v okviru politike v Prilogi, v podporo:
 - 3.1 **učečim se**, tako da sistemsko kombinirajo različne ukrepe, ki v središče postavljajo interese in potrebe učečih se ter upoštevajo njihova mnenja;
 - 3.2 **vodstvenim delavcem šol, učiteljem, mentorjem in drugemu osebju, tudi v vzgoji** in varstvu predšolskih otrok, tako da jim pomagajo pridobiti znanje, spretnosti in kompetence ter nudijo podporo za stalni poklicni razvoj, pa tudi ustrezen čas, prostor in podporo za učinkovito delo z vsemi učečimi se, tudi tistimi, pri katerih obstaja tveganje izključitve, poduspešnosti in zgodnje opustitve šolanja. Upoštevati bi bilo treba (tudi finančno) priznanje in ovrednotenje njihovega dela;
 - 3.3 **šolam** pri razvoju „vsešolskega pristopa“ k uspehu v šoli, v katerem so dejavno in sodelovalno vključeni vsi člani šolske skupnosti (vodstveni delavci šol, učitelji, mentorji in drugo pedagoško osebje, učeči se, starši in družine ter lokalna skupnost) in najrazličnejši deležniki, da bi spodbujali učni uspeh za vse učeče se;

- 3.4 ukrepom **na sistemski ravni** in medsektorskemu pristopu, da bi izboljšali pravičnost v izobraževanju in usposabljanju ter vključenost vanju, hkrati pa spodbujali učni uspeh za vse učeče se, tudi z obravnavanjem struktur in mehanizmov, ki lahko še posebej škodljivo vplivajo na učeče se iz bolj prikrajšanih skupin;
4. glede na nacionalne, regionalne in lokalne potrebe optimizirajo uporabo nacionalnih virov in **virov** EU za naložbe v infrastrukturo, usposabljanje, orodja in vire, da bi povečali vključenost, enakost in dobrobit v izobraževanju, vključno s sredstvi in strokovnim znanjem EU za reforme in naložbe v infrastrukturo, orodja, pedagogiko in oblikovanje zdravih učnih okolij, zlasti programa Erasmus+, mehanizma za okrevanje in odpornost, Evropskega socialnega sklada plus, Evropskega sklada za regionalni razvoj, programa Digitalna Evropa, programa Obzorje Evropa, Instrumenta za tehnično podporo, Sklada za azil, migracije in vključevanje itd., ter poskrbijo, da je uporaba sredstev skladna s splošno strategijo;
5. poročajo o svoji strategiji, sprejetih ukrepih, ustreznih ureditvah spremljanja in ocenjevanja ter proračunu, dodeljenem v okviru obstoječih ureditev poročanja evropskega izobraževalnega prostora (tudi znotraj strateškega okvira za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (2021–2030)) in evropskega semestra;
6. dejavno vključujejo mlade v izvajanje priporočila Sveta, med drugim prek mladinskega dialoga EU, da bi zagotovili, da bodo mnenja, stališča in potrebe mladih, tudi tistih s prikrajšanim ozadjem, slišani in upoštevani;

POZIVA KOMISIJO, NAJ:

1. podpre izvajanje priporočila Sveta in z njim povezanih pobud, kot sta evropsko jamstvo za otroke in okrepljeno jamstvo za mlade, tako da lajša vzajemno učenje in izmenjave med državami članicami ter vsemi ustreznimi deležniki glede učnega uspeha za vse, in sicer z:
 - 1.1 izvajanjem strateškega okvira za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora in širše (2021–2030), kjer so ključna prednostna področja zmanjševanje zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja, izboljšanje obvladovanja osnovnih spretnosti ter spodbujanje dobrobiti učečih se, učiteljev in mentorjev;
 - 1.2 vzpostavitev in spodbujanjem dejavnosti strokovne skupine za oblikovanje podpornega učnega okolja za skupine, pri katerih obstaja tveganje poduspešnosti, in za podpiranje dobrobiti v šoli, ki bo nadaljevala prizadevanja za opredelitev dobrih praks pri razvoju spodbudnih in zdravih učnih okolij, spodbujanju duševnega zdravja, zdravega življenjskega sloga ter telesne in čustvene dobrobiti (vključno z obravnavanjem posttravmatskega stresa) ter preprečevanju ustrahovanja in nasilja v šoli, pa tudi predlogov za učinkovito uvajanje uspešnih praks v šole in priporočil za dejavnosti ozaveščanja na ravni EU in nacionalni ravni;
 - 1.3 opredelitvijo in izmenjavo uspešnih praks (vključno z vzajemnim učenjem in vzajemnim mentorstvom), smernic in praktičnih orodij za podporo pri zasnovi, izvajanju in ocenjevanju nacionalnih, regionalnih in lokalnih politik in praks, vključno s tistimi, ki so namenjene učencem s prikrajšanim ozadjem, z uporabo orodij EU za sodelovanje, spletnih platform ter skupnosti za izobraževanje in usposabljanje, vključno s projektom eTwinning, novo evropsko platformo za šolsko izobraževanje, klubom alumnov Erasmus+, ambasadorji centra Cedefop za boj proti zgodnjemu opuščanju šolanja in kotičkom za učenje za večjezična učna gradiva o EU;

- 1.4 ozaveščanjem in spodbujanjem uporabe priložnosti za promocijo, podpiranje in omogočanje vključevanja, pravičnosti in dobrobiti v izobraževanju in usposabljanju v okviru instrumentov EU, kot so Erasmus+, mehanizem za okrevanje in odpornost, Evropski socialni sklad plus, Evropski sklad za regionalni razvoj, program Digitalna Evropa, program Obzorje Evropa, Instrument za tehnično podporo, Sklad za azil, migracije in vključevanje itd.;
- 1.5 podpiranjem raziskav in anket po vsej EU, spodbujanjem oblikovanja raziskovalnih mrež ter podpiranjem dialoga med raziskovalci in politiki kot tudi med raziskovalci in strokovnimi delavci;
- 1.6 upoštevanjem rezultatov strukturiranega dialoga o digitalnem izobraževanju in spretnostih;
2. podpre razvoj in razširjanje smernic in virov o učnem uspehu za vse učence (tudi o vključevanju migrantov in učenju jezika) v sodelovanju z državami članicami in za njihovo neobvezno uporabo le-teh, med drugim z nadaljnjim razvojem in promocijo evropske zbirke orodij za šole z naslovom „Spodbujanje vključujočega izobraževanja in boj proti osipništvu“, zbirke navdihujočih praks za vključujoče izobraževanje in državljansko vzgojo ter zbirke orodij centra Cedefop za poklicno izobraževanje in usposabljanje za boj proti zgodnjemu opuščanju šolanja;
3. podpre priložnosti za profesionalni razvoj strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju ter drugih deležnikov z:
 - 3.1 izmenjavo dobrih praks na področju izmenjav osebja, projektov in mrež v okviru programa Erasmus+, med drugim prek spletne skupnosti eTwinning, učiteljskih akademij Erasmus+ in centrov poklicne odličnosti;

- 3.2 zagotavljanjem množičnih odprtih spletnih tečajev (MOOC) in izobraževalnih priložnosti (vključno z mikrodokazili) za stalni poklicni razvoj učiteljev, mentorjev, vodstvenih delavcev šol in izobraževalcev učiteljev na novi evropski platformi za šolsko izobraževanje ter spodbujanjem razširjene uporabe teh tečajev;
4. spremlja izvajanje priporočila Sveta v okviru obstoječih ureditev evropskega izobraževalnega prostora (tudi znotraj strateškega okvira za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju) in evropskega semestra (vključno z revidiranim pregledom socialnih kazalnikov) ter o tem izvajanju poroča;
5. spremlja napredek pri uresničevanju ciljev na ravni EU in o njem redno poroča v okviru poročil o evropskem izobraževalnem prostoru, hkrati pa v tesnem sodelovanju s stalno skupino za kazalnike in merila razmisli, kako bi bilo mogoče izboljšati spremljanje na ravni EU, zlasti z oceno obstoječih kazalnikov na ravni EU, pa tudi, če je to ustrezno in potrebno, s predlaganjem novih kazalnikov, zlasti o vključevanju in pravičnosti.

Priporočilo Sveta z dne 28. junija 2011 o politikah za zmanjševanje osipa se nadomesti s tem priporočilom.

V Bruslju,

Za Svet
predsednik/predsednica

Okvir politike za uspeh v šoli

V tej prilogi je predlagan okvir politike kot referenčno orodje za nacionalne, regionalne in lokalne oblikovalce politik ter strokovne delavce v izobraževanju in usposabljanju, ki lahko spodbudi sistemski odziv politike za zagotovitev boljših izidov izobraževanja za vse učence.

V tem okviru politike je opisan sistemski pristop za izboljšanje uspeha v šoli za vse učence, ne glede na njihove osebne lastnosti ter družinsko, kulturno in socialno-ekonomsko ozadje. Na podlagi dokazov in dobrih praks, zabeleženih v državah članicah EU, in najsodobnejših raziskav opredeljuje ključne pogoje in ukrepe za zmanjšanje zgodnjega opuščanja šolanja in poduspešnosti pri temeljnih spretnostih. Temelji na širokem in vključujočem pristopu k uspehu v šoli, v katerem niso pomembni le učni izidi, temveč tudi elementi, kot so osebni, socialni in čustveni razvoj ter dobrobit učencev v šoli. Oprt je na nekatere krovne pogoje (točki 1 in 2) in sklop možnih ukrepov, ki naj bi se spodbujali na šolski in sistemski ravni v skladu s posameznimi nacionalnimi izobraževalnimi sistemi.

1. Za uspeh v šoli za vse učeče se, ne glede na njihove osebne lastnosti ter družinsko, kulturno in socialno-ekonomsko ozadje, je potrebna **integrirana in celovita strategija za uspeh v šoli** na ustrezni ravni politike (nacionalni, regionalni, lokalni) v skladu z nacionalnimi okoliščinami ter strukturo sistema izobraževanja in usposabljanja. S takšno strategijo bi na primer morali poskrbeti za:
 - a) zagotavljanje usklajevanja z drugimi področji politike (kot so mladina, zdravje, kultura, socialne storitve, zaposlovanje, stanovanjska politika, pravosodje, vključevanje beguncev in drugih migrantov in nediskriminacija) ter vzpostavitev trajnega sodelovanja med različnimi ravnmi upravljanja sistema izobraževanja in usposabljanja, pa tudi sistematičen dialog z vsemi ustreznimi deležniki (vključno z učenci, starši in družinami ter tistimi, ki zastopajo stališča bolj marginaliziranih skupin) od faze zasnove pa vse do izvajanja in evalvacije;

- b) uravnotežen, skladen in usklajen nabor ukrepov politike, ki združujejo preventivo, intervencijo in kompenzacijo, z močnim poudarkom na preventivnih in intervencijskih ukrepih;
- c) povezovanje nacionalnih, regionalnih in lokalnih strateških pristopov (kot je primerno) k preprečevanju zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja s pristopi, ki so namenjeni spodbujanju temeljnih spretnosti, obravnavanju ustrahovanja in kibernetkega nadlegovanja (vključno z ustrahovanjem na podlagi spola in spolnim nadlegovanjem) ter podpiranju dobrobiti;
- d) sistematično kombiniranje – v vključujočih okoljih – splošnih, vsešolskih ukrepov za vse učence s ciljno usmerjenimi ukrepi za nekatere učence ali skupine učencev s podobnimi potrebami ali zmernim tveganjem ter bolj individualiziranimi ukrepi za tiste s kompleksnimi ali kroničnimi potrebami in najvišjim tveganjem;
- e) posvečanje posebne pozornosti otrokom in mladim, ki so izpostavljeni tveganju prikrajšanosti ali diskriminacije, z zagotavljanjem presečnega pristopa in vključevanjem ustreznih ukrepov za ogrožene skupine, kot so otroci iz prikrajšanih socialno-ekonomskih, migrantskih ali romskih okolij, begunci, tisti z vidnimi in nevidnimi invalidnostmi, vključno z dolgotrajnimi ali kratkotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzornimi okvarami, ter tisti s posebnimi izobraževalnimi potrebami ali težavami v duševnem zdravju, v sodelovanju s strokovnjaki za socialna in zdravstvena vprašanja;
- f) posvečanje pozornosti odkrivanju razlik med spoloma pri izobraževanju in usposabljanju, med drugim z okrepljenim spremljanjem uspešnosti dečkov in deklic, ter po potrebi vzpostavitev posebnih ukrepov;
- g) upoštevanje pomena neformalnih in priložnostnih izobraževalnih procesov za učni uspeh ter vključevanja vseh ustreznih partnerjev;

- h) uporabo pristopa na podlagi dokazov, ki črpa iz zanesljivih sistemov zbiranja in spremljanja podatkov (glej točko 2) ter najnovejših kvantitativnih in kvalitativnih raziskav, z upoštevanjem praks in orodij, ki dokazano uspešno prispevajo k doseganju učnega uspeha za vse učence. To vključuje črpanje navdiha iz virov, zagotovljenih na evropski ravni, kot so evropska zbirka orodij za šole, zbirka navdihujočih praks za vključujoče izobraževanje in državljansko vzgojo, zbirka orodij centra Cedefop za poklicno izobraževanje in usposabljanje za boj proti osipništvu ter popis shem in praks za vseživljenjsko svetovanje;
- i) dodeljevanje sorazmernih virov, vključno z uporabo EU in nacionalnih sredstev, ter druge podpore za reforme in naložbe v izobraževalna orodja, infrastrukturo in pedagogiko (zlasti iz programa Erasmus+, mehanizma za okrevanje in odpornost, Evropskega socialnega sklada plus, Evropskega sklada za regionalni razvoj, programa Digitalna Evropa, programa Obzorje Evropa, Instrumenta za tehnično podporo, Sklada za azil, migracije in vključevanje ter sheme financiranja Instrument za povezovanje Evrope (IPE2));
- j) vzpostavitev načrta izvajanja z jasnimi cilji in mejniki, načrta spremljanja in ocenjevanja ter oblikovanja mehanizma ali strukture za usklajevanje na ravni, ki je primerna glede na nacionalne okoliščine, da se olajša sodelovanje, podpre izvajanje ter omogočijo spremljanje, ocenjevanje in pregled politike.

2. Da bi bila integrirana strategija učinkovita, bi morala temeljiti na zanesljivih **sistemih zbiranja in spremljanja podatkov** v državah članicah na ravni, ki je ustrezna nacionalnim okoliščinam, in izobraževalnim ustanovam ne bi smela nalagati nepotrebnega dodatnega upravnega bremena. Ti sistemi bi morali na primer:
- a) na vseh ravneh politike (nacionalni, regionalni in lokalni) omogočati analizo obsega in pogostosti poduspešnosti in zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja ter možnih vzrokov zanju, vključno z zbiranjem mnenj marginaliziranih učečih se in družin;
 - b) biti namenjeni zasnovi in usmerjanju razvoja politike, spremljanju izvajanja ter ocenjevanju uspešnosti in učinkovitosti sprejetih ukrepov;
 - c) omogočati zgodnje zaznavanje in odkrivanje učencev, ki so izpostavljeni tveganju zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja, in tistih, ki so ju že opustili, da se zagotovi pravočasna in ustrezna podpora brez označevanja ali stigmatizacije takšnih učencev;
 - d) zagotavljati podlago za razvoj učinkovitega svetovanja in podpore za šole.

Najbolje bi bilo, če bi podatki in informacije zajemali vse ravni (vzgojo in varstvo predšolskih otrok, primarno ter nižje in višje sekundarno izobraževanje) in vrste izobraževanja in usposabljanja (tudi poklicno izobraževanje in usposabljanje) ter bili na voljo na različnih ravneh politike, vsekakor pa morajo biti skladni z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov. Zbirati bi bilo treba kvantitativne in kvalitativne informacije, skladno z nacionalnimi okoliščinami, z visoko ravno razčlenjenosti (med drugim npr. o spolu, socialno-ekonomskem ozadju, migrantskem ozadju, regionalnih razlikah itd.), pa tudi o najrazličnejših dejavnikih, ki negativno ali pozitivno vplivajo na učne rezultate (kot so med drugim udeležba v vzgoji in varstvu predšolskih otrok, prisotnost, udejstvovanje v učnih procesih, dosežki pri osnovnih spretnostih, dobrobit v šoli, duševno zdravje, občutek pripadnosti, vedenjske težave, doživljanje diskriminacije).

3. V podporo **uččim se** so bile prepoznane naslednje dobre prakse, katerih uspešno izvajanje je močno odvisno od predanosti vseh ustreznih akterjev (vodstvenih delavcev šol, učiteljev, mentorjev ali drugega ustreznega osebja) na nacionalni, regionalni, lokalni in šolski ravni, skladno s strukturo sistema izobraževanja in usposabljanja:

preventivni ukrepi

- a) zagotavljanje zgodnjega prepoznavanja dejavnikov tveganja, kot so učne težave, razvojne težave, jezikovne kompetence in posebne izobraževalne potrebe, vključno s socialnimi in čustvenimi težavami, ter zgodnjega odkrivanja učečih se, ki so izpostavljeni tveganju poduspešnosti in opustitve šolanja, ob izogibanju označevanja in stigmatizacije;
- b) razvoj učnih načrtov, ki so osredotočeni na učeče se, temeljijo na vključujoči in odnosni pedagogiki ter omogočajo diverzificirane in posamezniku prilagojene oblike poučevanja in učenja. Po potrebi bi bilo treba razmisliti o dejavnem sodelovanju otrok in mladih pri ustvarjanju učnih gradiv, zlasti kar zadeva vire za preprečevanje ustrahovanja, družbeno in čustveno vzgojo, reševanje sporov in premagovanje predsodkov;
- c) vključitev družbene in čustvene vzgoje, preprečevanja ustrahovanja ter duševnega in telesnega zdravja v učne načrte vse od vzgoje in varstva predšolskih otrok do višjega sekundarnega izobraževanja in usposabljanja;
- d) krepitev kompetenc v enem ali več jezikih šolanja, hkrati pa spoštovanje in podpiranje jezikovne raznolikosti učečih se kot pedagoškega vira za nadaljnje učenje in učne dosežke. To lahko na primer vključuje oceno predhodnega jezikovnega znanja, močno podporo učečemu se v maternem jeziku (prvi jezik) in jeziku šolanja, dostop do pouka v jeziku, ki ga učenec govori doma, ter mehanizme za podporo pri prehodu iz sprejemnih v običajne razrede na različnih ravneh izobraževanja, kjer je to ustrezno;

- e) zlasti podpiranje učenja jezika šolanja pri beguncih in sveže prispelih migrantih z zgodnjim vključevanjem v običajne razrede in učne načrte, skupaj z dodatno individualno podporo, zagotovljeno na ustrezni ravni, za hitrejše socialno in akademsko učenje. Poleg udejstvovanja staršev imajo lahko ključno vlogo tudi stalni dostop do jezikovne in akademske podpore, karierno svetovanje na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja ter medkulturno izobraževanje;
- f) spodbujanje interaktivnih in izkustvenih pedagoških kulturno in jezikovno odzivnih pristopov, da učeči se med učenjem razvijejo avtonomijo in odgovornost ter se opolnomočijo za dejavni razvoj lastnih kompetenc. Takšni pristopi lahko vključujejo priložnosti za kombinirano učenje (vključno z digitalnimi viri, dostopom do knjižnic, laboratorijev, muzejev, drugih kulturnih ustanov, kot so glasbene in umetniške šole, skupnostnih centrov in narave), ob upoštevanju potreb učečih se z invalidnostmi ali posebnimi izobraževanimi potrebami, pa tudi prilagodljivo in heterogeno organizacijo časa in okolja za učenje, transdisciplinarno poučevanje in učenje, sodelovalno učenje in vrstniško podporo ter uporabo podpornih tehnologij za učeče se z invalidnostmi;
- g) spodbujanje praks ocenjevanja, ki odražajo in podpirajo osebne učne potrebe in poti, zlasti z obsežno uporabo formativnega in stalnega ocenjevanja ter s kombiniranjem več digitalnih in nedigitalnih oblik in orodij (npr. portfeljev, vrstniškega ocenjevanja in samoocenjevanja), ki so vključujoči, kulturno odzivni in participativni;

intervencijski ukrepi

- h) zagotavljanje okvirov v šolah, ki omogočajo ciljno usmerjeno podporo vsem učečim se z učnimi težavami ali izpostavljenostjo tveganju poduspešnosti, in sicer z večdisciplinarnim in skupinskim pristopom (npr. programi udejstvovanja staršev na podlagi vsešolskega pristopa, sheme mentorstva, vključno z vrstniškim mentorstvom, mobilizacija podpornega osebja, dodatni čas za učenje med šolskim letom in/ali počitnicami, dostop do dodatnih učnih okolij);
- i) v vključujočih in dostopnih okoljih ponujanje okrepljene individualizirane podpore za učeče se z večplastnimi, kompleksnimi potrebami, vključno s socialnimi in čustvenimi potrebami ter potrebami na področju duševnega zdravja (npr. osebno inštruiranje, individualni načrti učenja, posredovanje strokovnjaka s področja čustvovanja, psihoterapevtska posredovanja, večdisciplinarne ekipe, podpora družini);
- j) na ravni šole ali v partnerstvu z drugimi akterji zagotavljanje rešitev za učeče se, ki imajo zaradi socialno-ekonomskega ozadja težave pri zadovoljevanju svojih osnovnih potreb (npr. pomanjkanje izobraževalnih gradiv, težave, povezane s prevozom, lakota, pomanjkljiva prehrana in pomanjkanje spanja);
- k) zagotavljanje ciljno usmerjenih programov finančne in/ali druge podpore za prikrajšane učeče se, da se jim olajšata napredovanje na sekundarno in terciarno raven izobraževanja in usposabljanja ter uspešno dokončanje izobraževanja na višji sekundarni ravni za pridobitev ustreznih kvalifikacij;
- l) zagotavljanje ureditev financiranja za begunske in na novo prispele migrantske učeče se, da se jim zagotovita dostop do šolnine ali pripravljajalnih tečajev, kjer je to potrebno, ter nemoten vstop v sisteme izobraževanja in usposabljanja na vseh ravneh;

kombinirani intervencijski/kompenzacijski ukrepi

- m) zagotavljanje socialne, čustvene in psihološke podpore učečim se, zlasti tistim z obremenjujočimi izkušnjami iz otroštva, travmami ter hudo socialno ali čustveno stisko, ki ovirajo njihovo udejstvovanje v šoli. To bi lahko vključevalo krepitev vloge svetovalcev in mentorjev med osebjem, olajšanje dostopa učencev do strokovnjakov in storitev na področju duševnega zdravja v šolah in zunaj njih ter zgodnje posredovanje pri žrtvah in storilcih ustrahovanja; vzpostavitev podpore vrstnikov in skupnosti za preprečevanje ustrahovanja/kibernetskega nadlegovanja ter obravnavanje vseh oblik diskriminacije;
- n) zagotavljanje dostopa do pravične, odzivne in ustrezne podpore beguncem in sveže prispelim migrantom, vključno s socialno, čustveno in psihološko podporo, da bi lažje premagali izzive, povezane s posttravmatskim stresom in izkušnjo migracije ali integracije. Socialna in čustvena podpora bi morali biti vključeni v širši medsektorski sistem, da bi se upoštevale vse njihove posebne potrebe, v sodelovanju s socialnimi in zdravstvenimi službami, ustanovami za duševno zdravje ter vsemi drugimi ustreznimi službami in ustanovami, pa tudi v tesnem sodelovanju z učečimi se ter njihovimi družinami ali skrbniki;
- o) lajšanje dostopa do obšolskih in zunajšolskih dejavnosti (med drugim športa, umetnosti, prostovoljstva ali mladinskega dela) ter izboljšanje dokumentiranja in vrednotenja učnih rezultatov učečih se;
- p) okrepitev šolskega svetovalnega dela, kariernega svetovanja in svetovanja ter poklicne vzgoje za podporo pridobivanju spretnosti in kompetenc za upravljanje poklicne poti. To bi moralo vključevati dejavnosti v okviru učnih načrtov in zunaj njih, kot so učenje na delovnem mestu, obiski na delovnem mestu, sledenje na delovnem mestu, karierne igre ali informativni tečaji.

4. **Vodstveni delavci šol, učitelji, mentorji in drugo osebje, tudi v vzgoji in varstvu predšolskih otrok**, imajo osrednjo vlogo v strategiji. Za to odgovornost, ki je polna izzivov, potrebujejo podporo, prav tako pa morajo biti opremljeni za to, da razumejo in odpravljajo neenakost, poduspešnost in neudejstvovanje v izobraževanju. Potrebujejo ne le znanje, spretnosti in kompetence, temveč tudi ustrezne delovne pogoje v smislu časa, prostora in sredstev. Prepoznane so bile naslednje dobre prakse:

preventivni ukrepi

- a) vključevanje, enakost in raznolikost, razumevanje poduspešnosti in neudejstvovanja ter obravnavanje dobrobiti, duševnega zdravja in ustrahovanja vključiti v vse obvezne programe začetnega izobraževanja učiteljev;
- b) zagotavljanje, da visokokakovostno in na raziskavah temelječe začetno izobraževanje učiteljev ter stalni strokovni razvoj vodstvene delavce šol, učitelje, mentorje in drugo izobraževalno osebje pripravita na to, da bodo:
- razumeli dejavnike tveganja in zaščitne dejavnike, ki lahko vplivajo na učno uspešnost, neudejstvovanje ali zgodnje opuščanje izobraževanja in usposabljanja ter socialne, čustvene in vedenjske težave,
 - razumeli vprašanja dobrobiti, invalidnosti in duševnega zdravja, vključno s posttravmatskim stresom, ter podpirali razvoj družbenih in čustvenih kompetenc pri učencih,
 - razvili kompetence za poučevanje v večjezičnih in večkulturnih okoljih,

- prepoznali in odpravljali spolne stereotipe pri poučevanju in učenju (vključno z nizkimi pričakovanji glede dosežkov dečkov ter razlikami med spoloma v naravoslovju, tehnologiji, inženirstvu in matematiki) ter razvili prakse poučevanja, ki upoštevajo spol ter bolj motivirajo in spodbujajo udejstvovanje dečkov in deklic,
 - prepoznali in obravnavali različne vrste učnih težav,
 - uporabljali sodelovalne prakse ter delali v večdisciplinarnih skupinah v šoli in z zunanjimi partnerji;
 - po potrebi uporabljali raznolike učne pristope, orodja in okolja ter dejavno uvajali kombinirano učenje, ki med drugim združuje dejavnosti v zaprtih prostorih in na prostem, individualizirano in skupinsko poučevanje in učenje, digitalne in nedigitalne vire;
 - pri poučevanju in učenju uporabljali metode in orodja formativnega ocenjevanja,
 - spodbujali pozitivno učno vzdušje z vodenjem razreda, preprečevanjem ustrahovanja in strategijami za reševanje sporov ter vzpostavljali odnos zaupanja z učečimi se, starši, družinami in skrbniki, zlasti s tistimi iz bolj prikrajšanih okolij;
- c) zagotavljanje spodbud učiteljem, mentorjem, vodstvenim delavcem šol in drugim strokovnim delavcem v vzgoji in izobraževanju za delo v šolah z visokim deležem učencev s socialno-ekonomsko prikrajšanim ozadjem; spodbujanje študentov, ki se izobražujejo za učitelje, za opravljanje delovne prakse v takšnih šolah;
- d) zagotavljanje, da je vse osebe, ki se ukvarja s poklicno vzgojo in učnim ali kariernim svetovanjem, usposobljeno in kvalificirano ter da ima dostop do začetnega in nadaljevalnega usposabljanja;

- e) podpiranje dobrobiti učiteljev, mentorjev, vodstvenih delavcev šol in drugih šolskih strokovnih delavcev ter izboljšanje privlačnosti učiteljskega poklica, med drugim z zagotavljanjem ustreznih delovnih pogojev, strokovne avtonomije ter dejavnega vključevanja učiteljev in mentorjev v vodenje šol, visokokakovostnega začetnega izobraževanja in stalnega profesionalnega razvoja, dostopa do podpore ter strokovnjakov in storitev na področju duševnega zdravja, sodelovanja in vzajemne podpore;

intervencijski ukrepi

- f) olajšanje izmenjav osebja, vzajemnega učenja in vzajemne podpore med učitelji, mentorji ter drugimi strokovnimi delavci v vzgoji in izobraževanju ter strokovnjaki prek mreženja, sledenja na delovnem mestu, seminarjev in učnih skupnosti s strokovnjaki z več področij, pa tudi dostopa do strokovnih centrov in ustreznih virov, ki so lahko v pomoč pri prilagajanju poučevanja in učenja specifičnim potrebam vseh učencev; zlasti zagotavljanje dostopa do specializiranih centrov za vire ali svetovalnih skupin, ki lahko zagotovijo potrebna orodja in pedagogike za podporo begunskim in sveže prispelim migrantskim učencem ter delo v več krajih in šolah;
- g) preučitev, kjer je to mogoče, kako lahko alternativne poti vstopa v učiteljski poklic spodbujajo večjo raznolikost med strokovnimi delavci v vzgoji in izobraževanju ter odprejo učiteljski poklic posameznikom iz različnih okolij, vključno s kandidati, ki so sami izkusili socialno-ekonomsko prikrajšanost.
5. Pri spodbujanju učnega uspeha za vse učeče se so se kot zlasti uspešni izkazali „**vsešolski pristopi**“, v katere so dejavno in sodelovalno vključeni vsi člani šolske skupnosti (vodstveni delavci šol, učitelji, mentorji in drugo pedagoško osebje, učenci, starši in družine) ter najrazličnejši deležniki (med drugim socialne in zdravstvene službe, mladinske službe, socialni delavci na terenu, psihologi, specialni svetovalci/terapevti za čustvene težave, medicinske sestre, logopedi, specialisti za svetovalno delo, mladinski delavci, lokalni organi, nevladne organizacije, podjetja, združenja, prostovoljci) in celotna skupnost. Uspešne politike lahko vključujejo:

preventivni ukrepi

- a) omogočanje zadostne avtonomije za odločanje vodstvenim delavcem šol in upravnim odborom, skupaj z visoko stopnjo odgovornosti;
- b) spodbujanje vključevanja šolskega uspeha za vse in dobrobiti (vključno s preprečevanjem ustrahovanja, bojem proti diskriminaciji, upoštevanjem spola in zdravstvenimi vprašanji) v procese šolskega načrtovanja in upravljanja (razvojne načrte šole, izjave o poslanstvu, letne ali večletne pedagoške načrte šole itd.), ter spodbujanje šol k zasnovi, spremljanju in vrednotenju specifičnih načrtov vključevanja in dobrobiti;
- c) spodbujanje šolskega uspeha za vse učeče se in dobrobiti v šoli kot del notranjih in zunanjih mehanizmov zagotavljanja kakovosti ter vključevanje ciljev in kazalnikov tudi glede vprašanj, kot so učno vzdušje, ustrahovanje in dobrobit; zagotavljanje, da zunanje ocenjevanje ali inšpekcijski pregledi pregledanim šolam dajejo nasvete in podporo, podpirajo samoocenjevanje šol ter spodbujajo kulturo samorefleksije in izboljšave strategij in praks vključevanja in dobrobiti;
- d) zagotavljanje priložnosti za profesionalni razvoj in svetovanja za podporo vodstvenim delavcem šol pri upravljanju organizacijskih sprememb in spodbujanju vključujočih praks;
- e) spodbujanje participativnega in demokratičnega šolskega okolja, ki učence vključuje v odločanje na ravni šole in razreda ter uporablja participativne metode, prilagojene otrokom in mladim, tudi tistim z marginaliziranim ozadjem;
- f) spodbujanje šolske kulture, ki ceni raznolikost, spodbuja dobrobit učencev in njihov občutek pripadnosti ter ustvarja varno okolje za dialog o kontroverznih vprašanjih;

kombinirani preventivni in intervencijski ukrepi

- g) spodbujanje sodelovalnih in večdisciplinarnih praks v šoli ter partnerstev z lokalnimi službami, mladinskimi delavci, socialnimi in zdravstvenimi delavci, podjetji in širšo skupnostjo;
- h) promocija šol kot skupnostnih središč vseživljenjskega učenja, v katerih so izobraževanje, usposabljanje in družbeno življenje tesno prepletena s sosesko ter v katerih skupnost prevzame skupno odgovornost za šolo kot prostor učenja;
- i) spodbujanje mreženja med šolami ter učnih skupnosti s strokovnjaki z več področij na lokalni, regionalni, nacionalni in mednarodni ravni za promocijo vzajemnega učenja; spodbujanje šol, da uporabijo vire, ki so na voljo v evropski zbirki orodij za šole, v zbirki navdihujočih praks za vključujoče izobraževanje in državljansko vzgojo ter zbirki orodij centra Cedefop za poklicno izobraževanje in usposabljanje za boj proti osipništvu;
- j) spodbujanje „jezikovne ozaveščenosti“ v šoli in zunaj nje, in sicer s spodbujanjem vseh akterjev k razmisleku o normah, vrednotah in odnosu do jezikovne in kulturne raznolikosti, med drugim z identifikacijo in upoštevanjem vseh jezikov, ki se govorijo v šolski skupnosti, vključevanjem staršev in družin, skrbnikov in širše skupnosti v jezikovno izobraževanje, ustvarjanjem knjižnic z viri v različnih jezikih in spodbujanjem jezikovnih dejavnosti po koncu pouka;
- k) podpiranje šol pri vključevanju učinkovitih praks v vsaki fazi „procesa učenja jezika“ pri sveže prispelih migrantih (vključno z begunci), vključno s sprejemanjem in ocenjevanjem (npr. na podlagi celovite in večrazsežnostne ocene pismenosti ter jezikovnih in drugih kompetenc), razvrstitvijo in sprejemom (npr. z zagotavljanjem časovno omejenih začetnih pripravljalnih razredov, kjer je to potrebno in primerno, uvedbo socialne podpore in dodatne strokovne pomoči, da se olajša nemoten prehod v redno izobraževanje) ter spremljanjem (da se prepreči geografska segregacija migrantskih učencev z merili za vstop v šolo in sprejem);

- l) spodbujanje učinkovite komunikacije in sodelovanja s starši, zakonitimi skrbniki in družinami glede učnega napredka in dobrobiti njihovih otrok, vključno s pomočjo kulturnih mediatorjev iz lokalne skupnosti; vključevanje staršev, družin in zakonitih skrbnikov v dejavnosti v okviru učnih načrtov in zunaj njih (kot so med drugim prostovoljno delo v razredu, bralni krožki in skupine za pomoč pri domačih nalogah, inštruiranje v šolskih knjižnicah in programi po pouku ter zaposlitveni klubi in sejmi, obiski delovnih mest in kariernih centrov);
- m) spodbujanje dejavnega udejstvovanja staršev in družin v odločanju na ravni šole, med drugim o učnem načrtu, načrtovanju in ocenjevanju, programih dobrobiti in duševnega zdravja, družbeni in čustveni vzgoji ter kariernem svetovanju, ter spodbujanje in podpiranje sodelovanja staršev z marginaliziranim socialno-ekonomskim ozadjem;
- n) podpiranje vključenosti staršev v zgodnje pridobivanje bralnih in matematičnih spretnosti pri njihovih otrocih, na primer s programi zagotavljanja knjig za branje doma, pobudami za družinsko opismenjevanje itd.; v sodelovanju z lokalnimi službami in nevladnimi organizacijami povečanje priložnosti za družinsko učenje in izobraževanje staršev, zlasti za tiste, ki imajo nizko raven izobrazbe in so izpostavljeni tveganju revščine;
- o) zagotavljanje dodatne podpore šolam na socialno-ekonomsko prikrajšanih območjih z velikim številom učencev z marginaliziranim ozadjem. To bi lahko po potrebi vključevalo zmanjšanje števila učencev na enega učitelja v takšnih šolah ter ciljno usmerjeno zagotavljanje gradiv, opreme in infrastrukture.

6. Da bi spodbudili učni uspeh za vse učence, je nujno na sistemski ravni posredovati na področjih, ki lahko na različne načine vplivajo na pravičnost in vključevanje v izobraževanju in usposabljanju, pa tudi okrepiti medsektorsko sodelovanje. Pri razvoju integrirane in celovite strategije se lahko upoštevajo naslednji strukturni ukrepi:
- a) zagotovitev pravičnega dostopa do cenovno dostopne in visokokakovostne vzgoje in varstva predšolskih otrok za vse, ki ima dovolj osebja in ki lahko spodbudi dobrobit otrok ter njihov kognitivni in širši socialni in čustveni razvoj, ki jim zagotovi potrebne temelje za uspeh v izobraževanju in življenju;
 - b) okrepitev visokokakovostnega, privlačnega in prilagodljivega poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki združujeta pridobivanje poklicnih spretnosti s ključnimi kompetencami;
 - c) spodbujanje aktivne politike boja proti segregaciji, zlasti s sprejetjem pravil o sprejemu, ki omogočajo heterogeno sestavo šol, in politik, osredotočenih na kakovost učenja, ter ozaveščanje o prednostih raznolikosti v razredu za izboljšanje učnih izidov za vse učence;
 - d) podpiranje inkluzije učencev z invalidnostmi in/ali posebnimi izobraževalnimi potrebami v redne šole z učinkovito podporo, ki jo zagotavljajo usposobljeni pedagogi ter drugi strokovni delavci/svetovalci v vzgoji in izobraževanju ali zdravstveni delavci. Hkrati bi bilo treba odstraniti fizične ovire v šolskem okolju, zagotoviti učna gradiva v ustreznih oblikah ter uporabiti diverzificirane pristope k poučevanju in učenju;

- e) izogibanje ponavljanju razredov v največji možni meri in spodbujanje instrumentov, ki že v zgodnji fazi spremljajo in opozarjajo na učne potrebe in težave otrok in mladih ter po potrebi zagotavljajo ciljno usmerjeno in bolj individualizirano podporo;
- f) razmislek o alternativah zgodnjemu razvrščanju, da se spodbudijo pozitivne interakcije med učenci z različnimi ravnmi sposobnosti v heterogenih skupinah ter zmanjša vpliv socialno-ekonomskega ozadja na uspešnost učencev s segregacijo v izobraževanju;
- g) povečanje prožnosti in prepustnosti izobraževalnih poti, na primer z modularizacijo tečajev, nudenjem poklicno usmerjenih tečajev ali spodbujanjem prožnosti glede trajanja in vstopnih točk; lažšanje prehodov med ravnmi in vrstami izobraževanja in usposabljanja ter med šolo in bodočo zaposlitvijo, med drugim prek ureditev priznavanja in vrednotenja, kariernega svetovanja, ki ga zagotavljajo kvalificirani strokovni delavci, in dejavnega sodelovanja z deležniki, vključno s podjetji;
- h) omogočanje ponovne vključitve v redno izobraževanje in usposabljanje ter zagotavljanje prostega dostopa do kakovostnih programov druge priložnosti za vse tiste, ki so predčasno opustili izobraževanje in usposabljanje, kar bi se lahko ponudilo tudi v okviru okrepljenega jamstva za mlade.

